

KOMPYUTER O‘YINLARIGA TOBE O‘SMIRLARNI O‘RGANISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.

**Andijon davlat pedagogika instituti
Xalqaro hamkorlik bo‘limi boshligi
Kamolova Minojatxon Jaloldinovna.**

Annotatsiya: ushbu maqolamizda hozirgi kunda barchamizning hayotimizda muhim ahamiyat kasb etayotgan kompyuter texnologiyalari va internet tarmog‘i haqida so‘z yuritilib, kompyuter o‘yinlari va ularning o‘smirlarga jismoniy, psixologik va ularning ongiga salbiy ta’siri natijasida qaramlik paydo bo‘layotganligi va yoshlarni bu qaramlikdan xalos etish bo‘yicha bir qator tavsiyalar xaqida.

Kalit so‘zlar: Kompyuter o‘yinlari, intellekt, qaramlik, tobelik, virtual, o‘nlayn, o‘smirlik, kiber o‘yinlar,

Hozirgi kunda kompyuter o‘yinlari dunyosi ushbu zamonaviy dunyoda o‘zini jozibali ko‘ngilochar sanoat sifatida isbotladi. Yirik sanoat bo‘lgani uchun u jamiyatimizga, ayniqsa, yoshlarimiz va bolalarimizga o‘z ta’sirini o‘tkazdi. Effektlar o‘yinlarning tabiatiga, shuningdek, ushbu o‘yinlarni o‘ynaydigan o‘yinchilarning yosh chegarasiga bog‘liq.

Biz kompyuter o‘yinlarni o‘ynashning salbiy oqibatlarini aniqlashga harakat qildik va o‘yin dunyosidagi turli aktsiyadorlarning axloqiy mas’uliyati nimadan iboratligini ta’kidlashga harakat qildik. Eng ko‘p sotiladigan vertual o‘yinlarning ko‘pligi zo‘ravonlik elementlari va zararli tarkibga ega bo‘lib, ular, ayniqsa, yoshlar ongiga salbiy ijtimoiy ta’sir ko‘rsatadi. Biroq, kompyuter o‘yinlar ham o‘smirlar orasida juda mashhur ommaviy axborot vositalari bo‘lib, ularni mukammal o‘qitish vositalariga aylantiradigan ko‘plab xususiyatlarga ega. O‘qituvchilar va o‘quvchilar yaxshi mo‘ljallangan dasturiy ta’minotdan foydalangan holda internet manba’laridan ijobiy o‘rganish xususiyatlaridan foydalanishlari mumkin, ammo anti-ijtimoiy tarkib va kiber o‘yinlarga qaramlik kabi potentsial salbiy muammolardan xabardor bo‘lishlari kerak.

Kompyuter o‘yinlarning dastlabki davrlarida ular shunchaki o‘yin-kulgi va kundalik hayotdagi stressni kamaytirish uchun ishlatilgan, ammo vaqt o‘tishi bilan odamlar unga qaram bo‘lib qolgan, bu esa ba‘zi yomon odatlarni yaratish shaklida paydo bo‘lib, ularning oilalari va ijtimoiy hayotiga ta’sir qiladi [1]. Bu shuni anglatadiki, kompyuter o‘yinlarni o‘ynash o‘yinchiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi, lekin boshqa tomondan, u o‘yinchiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi

Bugungi kunga kelib butun dunyo tarmog‘iga ulanayotgan o‘smirlari soni kun emas, soat sayin oshmoqda: birgina 2017-yilda Yevropada yosh avlod vakillarining 53 foizi onlayn tizimidan foydalanganini kuzatilgan. 2018-yilda jahon axborot tarmog‘idan 12million bola foydalangan bo‘lsa, 2020-yilda ularning soni allaqachon 23 milliondan oshib ketdi. Bu ko‘rsatkich kundan-kunga ko‘paymoqda. Germaniyada hozircha 3 million va Fransiya esa 1,5 million bola o‘z vaqtini, asosan, onlayn tizimida o‘tkazadi [2].

Kompyuter o‘yin kompaniyalari bozor strategiyasi bilan bir qatorda axloqiy qadriyatlarni, yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan oqibatlarni ham hisobga olishlari kerak. Kompyuter o‘yinlar, ular bolalarni o‘rganishda, akademik martabada, innovatsion ko‘nikmalarni oshirishda va shaxsiyatni shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi, ammo agar ular ba‘zi mezonlarga muvofiq qabul qilinmasa, bu yoshlar va o‘smirlar ongiga yomon ta’sir qilishi mumkin.

Kelajak avlodimizni kompyuter o‘yinlarning salbiy ta’siridan himoya qilish uchun xabardorlik va axloqiy javobgarlik masalalari ta’kidlangan.

«Zamonaviy dunyoda pedagogika va psixologiya» nomli 10-son ilmiy, masofaviy, onlayn konferensiyavirtual qaramlik domida qolgan yoshlarning aqliy va ruhiy holatini

tiklash va ularni himoya qilish maslasi dolzarb bo‘lib qoladi. O‘yinlarining ommaviyligi holatida avvalo uyda ota-ona nazoratining sustligi eng asosiy sabablardan biri bo‘lib qoladi. Mazkur yo‘nalishdagi ijtimoiy kichik tadqiqot natijasida respondenlarning ko‘rsatkichlari quyidagi ko‘rinishda aks etdi: doimo nazoratdagilar 49%, 33% o‘smirlarda esa «ha, ba’zan nazorat qiladilar» degan javobni olingan. Faqatgina 18% respondent «yo‘q, men mustaqilman, meni kimdir nazorat qilishi shart emas» - ko‘rinishidagi javobni berganlar [3]. Kompyuter o‘yinlari o‘ynashning ota-onalar tomonidan nazorat qilinishi bugungi kunda voyaga yetmagan yoshlar ruhiyatiga salbiy ta’sir ko‘rsatadigan internetda mavjud salbiy ma’lumotlarga zo‘ravonlikni, axloqsizlik, behayolikni, shafqatsizlikni targ‘ib etuvchi ma’lumotlar, real muloqot ko‘nikmalarini yo‘qolishiga va insonlararo munosabatlar rivojlanishini susaytirishga oid hamda o‘zbek xalqining milliy-madaniy qadriyatlariga zarar yetkazishga olib keladigan axborotlar, tanishuvlar saytlari, ijtimoiy tarmoqlar, bloklar, chatlar kabi resurslarni o‘z ichiga olgan xavf-xatarlar kiradi.

Umumiy qilib aytganda bu borada bajariladigan vazifalarimiz yuzasidan quyidagi xulosalarni berish mumkin. Birinchidan, axborot almashinishi, aloqa, yosh avlodni rivojlantirish va tarbiyalash uchun internet muhitni xatarsiz, etik va qulay qilish maqsadida ijtimoiy birlashish yo‘li orqali ko‘rsatmalar ishlab chiqish. Ikkinchidan, Internet va kompyuter o‘yinlarining salbiy ta’siri va virtual qartamlikdan o‘smir yoshlarni himoya qilish texnik metodlarni ishlab chiqish va tatbiq etishdan iborat. Bu borada asosiy maqsad davlat hokimiyati organlari ijtimoiy tashkilotlar bilan hamkorlikda amalga oshiriladigan jamlanma dasturlar tadbirlari, tadqiqot va ta’lim loyihalari orqali yoshlarimizni Internet o‘yinlarining salbiy ta’sirlaridan saqlashimiz mumkin.

Adabiyotlar ro‘yx

1. Vasserman tahriri ostida -SPb., PNI, 1999.3.. «Jamiyat» gazetasi, 2007-yil 28-dekabr 52-son.
2. Понимание медиа: внешние расширения человека.-М.; Жуковский, 2013.-С.
3. Romanova E. S. Psixodiagnostika -"Butrus" 2015 yil
4. Hayot tarzi indeksining psixologik diagnostikasi (shifokor va psixologlar uchun qo‘llanma).
5. Axborot asrida ta’lim-tarbiya /-T.: Akademnashr, 2020.-Б.1085.МаклюэнМ. 6. 6. Khosilbekovna, S. F. (2024). Ethnopsychological Predictors of the Process of Acculturation in Migrant Students. *International Journal of Formal Education*, 3(2), 199-203.